

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Сухоруков Владислав Вікторович

ПІБ здобувача

КУРСОВА РОБОТА

Особливості обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності

тема

Навчальна
дисципліна

Облік за видами економічної діяльності

назва навчальної дисципліни

Ступінь освіти

Фаховий молодший бакалавр

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Галузь знань

---

07 Управління та адміністрування

шифр і назва галузі знань

Спеціальність

---

071 Облік і оподаткування

код і найменування спеціальності

Освітньо-професійна
програма

Бухгалтерський облік

назва освітньо-професійної програми

Академічна група

О-1-24

назва академічної групи

Харків, 2025 рік

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник:

Мельничук Марина Олексіївна, голова циклової комісії економіки, управління та адміністрування, викладач, спеціаліст вищої категорії, кандидат економічних наук

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

Владислав СУХОРУКОВ

підпис здобувача

ІП здобувача

Підсумкова оцінка: 80 (балів)

Члени комісії з захисту:

(підпис)

Марина МЕЛЬНИЧУК

(підпис)

Інна РУДЕНКО

**ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Сухоруков Владислав Вікторович

ПІБ здобувача

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Навчальна
дисципліна

Облік за видами економічної діяльності

назва навчальної дисципліни

Тема роботи

Особливості обліку доходів і витрат у
сільськогосподарській діяльності

тема курсової роботи

Термін подання
завершеної роботи

18.11.2025 р.

фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр

Графік виконання роботи

Виконання роботи за розділами	Термін виконання
Вибір та затвердження теми	02.09 – 14.09.2025
Добір та аналіз літератури за обраною темою	16.09 – 21.09.2025
Складання плану курсової роботи	23.09 – 28.09.2025
Написання вступу та I розділу	30.09 – 19.10.2025
Написання розрахункової частини (II розділ) курсової роботи	21.10 – 09.11.2025
Написання висновків та пропозицій, оформлення курсової роботи	11.11 – 16.11.2025
Подання курсової роботи керівнику для рецензування (для рекомендації до захисту)	18.11 – 30.11.2025
Захист курсової роботи	02.12 – 07.12.2025

Завдання видав

Науковий керівник,
кандидат економічних наук

 Марина МЕЛЬНИЧУК
(підпис)

Завдання отримав

Здобувач

 Владислав СУХОРУКОВ
(підпис) ПІ здобувача

«14» вересня 2025 р.

«14» вересня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Теоретико-методичні засади формування доходів і витрат у сільському господарстві	6
1.2. Організація бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах	11
1.3. Напрями удосконалення обліку доходів і витрат у аграрній сфері в умовах сучасних викликів	17
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	23
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Аграрний сектор є стратегічно важливою галуззю національної економіки, адже забезпечує продовольчу безпеку країни, формує значну частину валютних надходжень та визначає рівень соціально-економічного розвитку сільських територій. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від якісної організації бухгалтерського обліку, зокрема правильного визначення та відображення доходів і витрат. Специфіка аграрного виробництва – сезонність, тривалі біологічні цикли, залежність від природних факторів, коливання ринкової кон'юнктури, що зумовлюють необхідність застосування спеціальних методичних підходів до обліку фінансових результатів.

Актуальність дослідження теми полягає в тому, що в умовах нестабільності ринку, зростання виробничих ризиків та зміни законодавчих вимог аграрним підприємствам важливо забезпечити достовірність облікової інформації, оптимізувати витрати та своєчасно визначати доходи для прийняття ефективних управлінських рішень. Питання обліку доходів і витрат у сільському господарстві набувають особливого значення також у зв'язку з переходом частини підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що потребує глибшого аналізу біологічних активів, оцінки сільськогосподарської продукції та коректного формування фінансових результатів.

Метою роботи є комплексний аналіз особливостей обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності та визначення напрямів удосконалення їх організації в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

1. Розкрити теоретичні засади формування доходів і витрат у сільському господарстві.
2. Дослідити організацію бухгалтерського обліку доходів і витрат на сільськогосподарському підприємстві.

3. Проаналізувати проблеми та сучасні виклики, пов'язані з веденням обліку в аграрній сфері.

Об'єктом дослідження є процес організації бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності.

У процесі дослідження використано такі методи:

- теоретичний аналіз спеціалізованої літератури;
- узагальнення та систематизація економічних показників та аналітичних матеріалів;
- спостереження за сучасними тенденціями функціонування економічних систем і ринкових процесів.

РОЗДІЛ 1.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Теоретико-методичні засади формування доходів і витрат у сільському господарстві

Сільськогосподарська діяльність посідає особливе місце в економічній системі держави, а її фінансові результати значною мірою залежать від правильного визначення доходів і витрат. На відміну від інших сфер господарювання, аграрне виробництво має низку специфічних ознак, які впливають на побудову бухгалтерського обліку. Серед них сезонність робіт, залежність від природно-кліматичних умов, тривалість біологічного циклу та наявність живих організмів як об'єктів обліку. Усе це формує особливий підхід до оцінки продукції, калькулювання собівартості та відображення доходів у фінансовій звітності.

Доходи сільськогосподарських підприємств формуються внаслідок реалізації продукції рослинництва та тваринництва, допоміжних послуг, а також у результаті змін вартості біологічних активів. Національні стандарти бухгалтерського обліку визначають дохід як збільшення економічних вигід підприємства у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань. Однак для аграрної сфери характерним є те, що дохід може виникати ще до моменту фактичної реалізації продукції через зміну справедливої вартості посівів, тварин чи іншої біологічної продукції. Це є однією з ключових відмінностей, яка обумовлює необхідність застосування спеціальних оцінних методів. Зокрема, МСФЗ 41 вимагає оцінювати біологічні активи за справедливою вартістю, що часто призводить до коливання доходів залежно від ринкової кон'юнктури, врожайності чи стану тварин.

Формування витрат у сільському господарстві є не менш складним процесом. Витрати аграрного виробництва поєднують у собі матеріальні ресурси (насіння, добрива, паливо, корми), оплату праці, амортизацію техніки, ветеринарні та агрохімічні послуги, а також значний обсяг загальновиробничих витрат. Специфіка галузі полягає у тому, що витрати накопичуються протягом усього виробничого циклу, тоді як дохід отримується лише після збору врожаю або після отримання продукції тваринництва. Це ускладнює калькулювання собівартості, оскільки на момент визнання витрат результат ще невідомий. У рослинництві, наприклад, затрати на посівну кампанію здійснюються навесні, тоді як продукція надходить восени, тому весь цей період обліковується як незавершене виробництво. Додатковою особливістю обліку є вплив природних факторів, які не залежать від підприємства: погодні умови, стан ґрунту, ризики шкідників, стихійних лих тощо. Це створює значну невизначеність та ускладнює прогнозування доходів. Такі ризики зумовлюють необхідність використання спеціальних методів оцінки витрат, включно з плановою та нормативною собівартістю. У тваринництві витрати формуються безперервно, адже утримання худоби, кормлення, ветеринарні процедури та амортизація приміщень тривають протягом усього року. Водночас приріст живої ваги або приплід визнаються доходом на момент отримання біологічного результату.

Суттєвою складовою методики бухгалтерського обліку в аграрній сфері є нормативно-правове забезпечення. Діяльність підприємств регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи», а також МСФЗ 41 «Сільське господарство». Впровадження міжнародних стандартів спрямоване на покращення прозорості фінансової інформації, але водночас потребує додаткових затрат і спеціальної кваліфікації бухгалтерів. Оцінка за справедливою вартістю дозволяє найбільш точно відобразити реальний стан активів, проте в умовах нестабільного ринку може спричинити суттєві коливання фінансових результатів підприємства. Методичні підходи до оцінки продукції та

біологічних активів залежать від стадії виробничого циклу та цілей підприємства. У рослинництві застосовується первісна, планова або нормативна оцінка витрат, а в тваринництві оцінка за фактичною собівартістю або справедливою вартістю залежно від типу продукції. Важливо, що правильність оцінки є ключовою для достовірного визначення собівартості, що впливає на фінансовий результат підприємства та його конкурентоспроможність. Помилки в оцінці можуть суттєво спотворити результат діяльності, адже навіть незначні відхилення в обліку витрат у великих аграрних підприємствах можуть перерости в мільйонні похибки.

Загалом теоретико-методичні засади формування доходів і витрат у сільському господарстві базуються на поєднанні економічних, технологічних та нормативних аспектів. Урахування біологічних циклів, сезонності, природних ризиків, специфіки калькулювання собівартості та вимог міжнародних стандартів дозволяє забезпечити достовірність фінансової інформації та ефективність управлінських рішень. Саме ці особливості визначають відмінність аграрного обліку від інших галузей та зумовлюють необхідність спеціальної методології, яка відображає реальні процеси виробництва й забезпечує правильне формування фінансових результатів. Ще однією важливою особливістю формування доходів і витрат у сільському господарстві є складність розподілу витрат між окремими видами продукції. У рослинництві багато витрат мають комплексний характер і стосуються різних культур одночасно. Наприклад, паливо, ремонт техніки, амортизація та заробітна плата працівників можуть використовуватися при вирощуванні декількох культур. Тому підприємства застосовують спеціальні методи розподілу витрат пропорційно площам посівів, трудовитратам або обсягу робіт. Це потребує точного ведення первинної документації та обліку виконаних агротехнічних операцій.

Важливою складовою витрат є витрати на незавершене виробництво. На момент складання фінансової звітності більшість рослинницьких культур знаходиться на різних етапах біологічного розвитку, тому підприємство повинно

оцінити їхню фактичну вартість. Це ускладнюється тим, що майбутній результат залежить від погодних умов, якості насіння, дії шкідників та інших ризиків. У таких умовах оцінка незавершеного виробництва має ключове значення для формування достовірної собівартості. Не менш специфічним є підхід до обліку біологічних активів. На відміну від інших галузей, де об'єктами обліку є матеріальні речі або нематеріальні активи, у сільському господарстві об'єктами обліку є живі організми - тварини та рослини, які постійно змінюються. Біологічні активи мають властивість самовідтворення, росту, старіння, що впливає на їхню вартість. Тому, згідно з МСФЗ 41, вони оцінюються за справедливою вартістю, яка відображає очікуваний економічний ефект. Але в умовах ринкової нестабільності таку оцінку зробити непросто, і багато підприємств стикаються з труднощами при визначенні ринкової вартості продукції на різних етапах її розвитку.

Крім того, аграрні підприємства часто використовують орендовані земельні ділянки, техніку або приміщення. Це впливає на структуру витрат, оскільки орендна плата є суттєвим елементом собівартості. В умовах постійного зростання цін на ресурси, паливо та добрива проблема точного обліку витрат стає ще більш актуальною. Від правильності визначення собівартості залежить конкурентоспроможність підприємства та точність формування фінансових результатів. У сучасних умовах важливу роль відіграє цифровізація аграрного обліку. Все більше сільськогосподарських підприємств переходять на автоматизовані системи обліку, що забезпечують точність даних, зменшують ризик помилок та дозволяють оперативно отримувати інформацію про витрати, доходи та результати діяльності. Сучасні програмні комплекси дозволяють відстежувати витрати на кожному етапі виробництва, контролювати ресурси, формувати звітність у режимі реального часу. Це значно підвищує якість управлінських рішень і дозволяє підприємствам ефективніше планувати виробництво.

Окрему увагу слід приділити впливу зовнішніх факторів - економічних, політичних, кліматичних та воєнних. В Україні через воєнний стан багато підприємств змушені змінювати маршрути логістики, втрачати доступ до земельних ділянок, зазнавати пошкодження техніки та інфраструктури. Це безпосередньо відображається на витратах і призводить до необхідності коригування облікових оцінок. У багатьох випадках підприємства змушені визнавати збитки від знищення активів, втрати врожаю або неможливості завершити виробничий цикл. Таким чином, у воєнних умовах посилюється значення точного документального підтвердження витрат і оцінки активів, що є базою для отримання компенсацій або страхових виплат.

Не можна оминати і значення державної підтримки аграрного сектору. Дотації, субсидії, пільгові кредити та інші форми державної допомоги впливають на формування доходів підприємств. Відповідно до стандартів обліку, такі надходження визнаються доходами майбутніх періодів або іншими доходами, залежно від їх призначення. Правильне документування та відображення таких надходжень у бухгалтерському обліку є важливою умовою прозорості фінансової звітності.

Тобто, сільськогосподарська діяльність характеризується високою складністю та багатфакторністю процесу формування доходів і витрат. Це потребує від підприємств застосування спеціальних методик, професійного підходу до оцінки біологічних активів, точного документування операцій та постійного моніторингу ринкової ситуації. Теоретико-методичні засади обліку в аграрному секторі створюють основу для ефективного управління ресурсами, підвищення фінансової стійкості підприємств та забезпечення достовірної фінансової звітності, яка є важливою для інвесторів, держави та інших стейкхолдерів.

1.2. Організація бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах

Організація бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах має свої специфічні риси, які істотно відрізняють її від обліку в інших галузях економіки. Це зумовлено сезонністю виробництва, тривалим біологічним циклом, залежністю результатів від природно-кліматичних умов, наявністю біологічних активів та складністю процесів оцінки продукції. У таких умовах бухгалтерський облік стає не лише інструментом фіксації господарських операцій, а й важливим механізмом управління ресурсами, прогнозування фінансових результатів і контролю ефективності виробничих процесів. Першою складовою організації обліку є належне документальне забезпечення. У сільськогосподарському виробництві первинні документи охоплюють значну кількість специфічних форм: облікові листки трактористів, акти списання насіння, добрив і засобів захисту рослин, акти оприбуткування врожаю, зоотехнічну документацію щодо надоїв, приросту маси чи вибракування тварин. Від повноти й правильності їх оформлення залежить достовірність витрат та собівартості продукції. Саме тому взаємодія між бухгалтерією та виробничими підрозділами має бути чіткою, а електронний документообіг, GPS-контроль техніки та автоматизовані системи обліку здатні суттєво підвищити точність облікових даних та мінімізувати ризик помилок.

У структурі витрат аграрного підприємства виділяють прямі витрати, які належать безпосередньо до певної культури або групи тварин, непрямі загальновиробничі витрати, а також витрати майбутніх періодів, що є однією з ключових особливостей аграрної сфери. До витрат майбутніх періодів належать витрати на осінню оранку, внесення добрив, підготовку ґрунту, закладення багаторічних насаджень, профілактичні ветеринарні заходи. Оскільки отримання продукції відбувається пізніше, такі витрати накопичуються і списуються на собівартість у період збору врожаю або отримання готової продукції. Правильне

їх відображення є необхідною умовою достовірності фінансової звітності. Однією з найважливіших складових організації обліку є коректний розподіл непрямих витрат. Неправильно визначена база розподілу може значно спотворити реальну собівартість продукції та створити ілюзію збитковості або підвищеної рентабельності окремих напрямів. Для аграрної сфери найбільш обґрунтованими вважаються бази розподілу, розраховані на основі машино-годин, площі оброблених угідь, фактичного обсягу технологічних робіт або кількості поголів'я тварин. Чим точніше підібрана база, тим реалістичнішим буде показник собівартості.

Організація обліку доходів у сільському господарстві також має власні особливості. Доходи підприємства включають виручку від реалізації продукції, доходи від побічної продукції, надходження від оренди техніки або надання аграрних послуг, страхові відшкодування та державні дотації. Сезонність виробництва вимагає, щоб доходи формувалися з урахуванням періоду збирання врожаю, цінових коливань та витрат на зберігання продукції. Для точного визначення доходів ведеться аналітика за видами продукції, контрагентами, каналами збуту, а також аналізується рентабельність кожного виду діяльності, що дозволяє об'єктивно оцінювати фінансовий результат. Особливо складною ділянкою обліку є біологічні активи. До них належать рослини, тварини, багаторічні насадження, молодняк і табуни. Одна з ключових вимог полягає в тому, що біологічні активи оцінюються за справедливою вартістю, що відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності. Це вимагає доступу до достовірної ринкової інформації, участі фахівців-оцінювачів та складання регулярних актів оцінки. У бухгалтерському обліку біологічні активи відображаються з урахуванням приросту живої маси, втрат від падежу, вибракування, зміни ринкової ціни. Похибки в оцінці можуть призвести до суттєвих викривлень фінансових результатів.

Калькулювання собівартості продукції у сільському господарстві є складним процесом, оскільки потребує врахування сезонності, тривалості

виробничого циклу, непрямих витрат і технологічних особливостей. Традиційні методи калькулювання часто поступаються більш сучасним підходам, таким як ABC-калькулювання, яке передбачає розподіл витрат не лише за об'єктами, а й за технологічними операціями. Такий підхід дозволяє більш об'єктивно відображати фактичні витрати ресурсів і формувати реальну собівартість продукції. Окреме місце займає система внутрішнього контролю, яка покликана запобігати надмірному використанню ресурсів, крадіжкам і невиправданим витратам. Внутрішній контроль охоплює інвентаризацію зерна, пального, кормів, контроль виконання робіт, облік часу роботи техніки та аналіз відхилень від технологічних норм. Ефективний контроль дозволяє суттєво зменшити втрати підприємства та підвищити його фінансову стійкість.

Важливою тенденцією сучасного обліку є цифровізація. Сільське господарство активно впроваджує електронні журнали польових робіт, автоматизовані системи списання пального, програми контролю техніки, хмарні бухгалтерські системи та комплексні ERP-рішення. Цифрові інструменти забезпечують високу точність, оперативність та прозорість обліку, а також дозволяють інтегрувати виробничі та фінансові дані в єдину інформаційну систему. Це підвищує ефективність прийняття управлінських рішень та забезпечує можливість контролю діяльності підприємства в режимі реального часу. Подальший розвиток системи обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах неможливий без інтеграції облікових даних із виробничими показниками. На практиці ефективність бухгалтерського обліку прямо залежить від того, наскільки тісно пов'язаний фінансовий відділ із агрономічною, інженерною, зоотехнічною та економічною службами. Це пояснюється тим, що саме виробничі підрозділи формують ключову первинну інформацію: дані про кількість виконаних польових робіт, фактичне споживання ресурсів, вихід продукції та технологічні параметри процесу. Якщо ці дані несвоєчасні або неточні, бухгалтерський облік втрачає аналітичну цінність, а підприємство — можливість управляти витратами в режимі реального часу. У

зв'язку з цим однією з важливих складових організації обліку стає стандартизація технологічних карт і норм витрат. Саме технологічна карта визначає норму пального, насіння, добрив, кількість проходів техніки, витрати праці та інші показники. Для бухгалтерії технологічна карта - це основа нормативного контролю. Відхилення фактичних витрат від нормативних сигналізують про проблеми в організації виробництва, неефективне використання техніки або нераціональне застосування ресурсів. Таким чином, бухгалтерський облік перетворюється на інструмент контролю дисципліни виконання технологічних операцій, а не лише на засіб фінансового обліку.

Значну роль відіграє оперативний облік витрат, який дозволяє фіксувати витрати не після завершення місяця, а в момент їх виникнення. У практиці аграрного виробництва оперативний облік здійснюється через щоденні звіти про рух матеріалів, акти виконаних робіт, електронні дані GPS-навігації, звіти про годинну роботу агрегатів. Це забезпечує достовірність системи обліку та можливість швидко реагувати на виявлені проблеми. Зокрема, бухгалтерія може одразу визначити перевитрати пального чи неправильне списання матеріальних ресурсів, що дозволяє уникнути фінансових втрат. Окрему увагу займає організація обліку продукції на складах і елеваторах. Зберігання врожаю супроводжується природними втратами, усушкою, улежуванням, зміною вологості та засміченості. Усі ці фактори повинні бути враховані в бухгалтерському обліку через встановлені нормативи, акти приймання продукції та лабораторні аналізи. Невідповідність між фактичною та документальною масою продукції може стати підставою для матеріальної відповідальності працівників або перегляду технологічних стандартів. Для бухгалтерії важливо правильно розмежовувати втрати, що є нормативними, та втрати, що виникли внаслідок неякісного зберігання чи неналежного виконання обов'язків.

Не менш важливою є організація обліку витрат на утримання та експлуатацію техніки. У сільському господарстві технічний парк становить значну частину активів підприємства, а витрати на ремонт, паливо, мастила та

запчастини суттєво впливають на собівартість продукції. Тому бухгалтерська служба повинна забезпечити точний облік роботи машин і механізмів, формувати картки обліку техніки, контролювати її завантаженість, обсяг виконаних робіт і відповідність нормативам. Така система дозволяє визначити, які одиниці техніки є економічно доцільними, а які - збитковими або потребують заміни. У тваринництві організація обліку витрат має свою специфіку, оскільки продукція формується поступово, протягом тривалого часу. Бухгалтерія повинна забезпечити точний облік кормів, ветеринарних препаратів, приросту живої маси, надоїв, падежу та вибракування. Особливо складним є визначення собівартості одиниці продукції в умовах змішаних або комбінованих видів годівлі, коли різні корми мають різну поживну цінність і різну вартість. Тому облік у тваринництві нерідко включає спеціальні зоотехнічні журнали, акти зважування, індивідуальні картки обліку тварин.

Подальше удосконалення організації обліку пов'язане з інтеграцією фінансової, виробничої, складської та управлінської інформації в єдину цифрову систему. Сучасні ERP-рішення не лише забезпечують повний цикл бухгалтерського обліку, а й дозволяють бачити витрати в розрізі кожного поля, культури чи групи тварин. Це створює принципово нову якість управління підприємством, підвищує точність рішень та дозволяє уникнути зайвих витрат на етапі виробництва, а не після його завершення. Важливою частиною організації бухгалтерського обліку є контроль за коректністю формування фінансових результатів, оскільки доходи і витрати в аграрній сфері не завжди збігаються в часі. Значна частина витрат виникає задовго до отримання продукції, а доходи можуть бути визнані ще пізніше після реалізації врожаю, відтермінованих платежів або ж за умов контрактів із кількомамісячним відтермінуванням. Це зумовлює потребу у точному застосуванні принципів нарахування й відповідності доходів і витрат. Якщо ці принципи порушуються, фінансова звітність не відображає реального стану підприємства, що може вводити в оману керівництво, інвесторів та контролюючі органи.

Додаткового значення набуває організація внутрішньої аналітики доходів і витрат за кожним видом діяльності. Оскільки сучасні аграрні підприємства поєднують кілька напрямів - рослинництво, тваринництво, переробку, надання технічних послуг, вирощування садів чи ягідників ведення зведеного обліку без детального аналітичного розподілу робить фінансові показники нечіткими. Бухгалтерія повинна виділяти центри доходів і витрат, розмежовувати виробничі, збутові та адміністративні витрати, розподіляти загальногосподарські витрати за справедливими та обґрунтованими критеріями. Це необхідно для визначення рентабельності окремих культур або підрозділів, що особливо важливо в умовах ринкової нестабільності та коливання цін на аграрну продукцію. Облік продукції, що зберігається на складах, також має важливу специфіку. Сільськогосподарська продукція є схильною до природних втрат і зміни якісних показників, тому бухгалтерський облік повинен включати інформацію про лабораторні аналізи, акти доробки продукції, нормативні втрати під час сушіння, очищення та тривалого зберігання. У разі зберігання зерна на сторонніх елеваторах бухгалтерія повинна вести облік за даними складських квитанцій, актів зважування, щомісячних звірок, що потребує високої точності та оперативності.

Не менш важливою частиною організації обліку є визначення облікової політики підприємства. У сільському господарстві облікова політика повинна передбачати порядок оцінки біологічних активів, правила розподілу непрямих витрат, методи калькулювання собівартості, строки визнання доходів, особливості бухгалтерського обліку сезонних робіт, підходи до формування резервів. Наявність чіткої облікової політики забезпечує стабільність ведення обліку, знижує ризики помилок та спрощує роботу бухгалтерів, особливо під час аудиторських перевірок або подання фінансової звітності.

У сучасних умовах дедалі важливішим стає поєднання бухгалтерського обліку з управлінським, оскільки традиційні форми обліку не завжди забезпечують оперативність і деталізацію, необхідні для прийняття рішень.

Управлінський облік дозволяє формувати бюджет витрат і доходів, планувати сезонні витрати, прогнозувати врожайність, оцінювати рентабельність кожної культури або підрозділу. Він дає можливість моделювати різні сценарії зміни цін на добрива, коливання врожайності, збільшення вартості пального та визначати, як ці фактори вплинуть на кінцевий фінансовий результат. Усе це свідчить, що організація бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільському господарстві є не просто функцією реєстрації даних, а складною системою, яка забезпечує прозорість виробничих процесів, ефективність управління та конкурентоспроможність підприємства. Вона поєднує фінансову, аналітичну та управлінську складові, формуючи цілісну інформаційну модель, на основі якої приймаються стратегічні та оперативні рішення.

Узагальнюючи, організація бухгалтерського обліку доходів і витрат у сільському господарстві - це складна система, яка охоплює документальне забезпечення, аналітичний облік, калькулювання собівартості, оцінку біологічних активів, внутрішній контроль та цифрові технології. Вона формує основу для об'єктивної фінансової звітності, ефективного управління ресурсами та підвищення рентабельності аграрного бізнесу.

1.3. Напрями удосконалення обліку доходів і витрат у аграрній сфері в умовах сучасних викликів

Сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств вимагають постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку. Діяльність аграрного сектору супроводжується високими ризиками, нестабільністю ринку, впливом природних факторів, воєнними діями, дефіцитом ресурсів, зміною нормативного середовища та переходом до цифрової економіки. Усі ці фактори зумовлюють необхідність модернізації методів обліку доходів і витрат, оскільки традиційні підходи не завжди забезпечують достовірність інформації та ефективність управління. Насамперед важливим

напрямом удосконалення є цифровізація бухгалтерського обліку. Використання сучасних програмних рішень, хмарних платформ та електронного документообігу забезпечує швидке збирання інформації, зменшення помилок і прозорість облікових процесів. Системи агрообліку, зокрема «Soft.Farm», «АгроОфіс», «GPS Agro», дозволяють автоматизувати ведення журналів польових робіт, списання матеріалів, контроль витрат пального, формування електронних накладних та звітності. Цифрова фіксація даних унеможливорює недостовірне списання ресурсів і значно підвищує точність обліку витрат.

Другим важливим напрямом удосконалення є впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема МСФЗ 41 «Сільське господарство». Цей стандарт акцентує увагу на оцінці біологічних активів за справедливою вартістю, що дозволяє підприємству більш об'єктивно відображати економічні результати. Проте застосування МСФЗ потребує наявності кваліфікованих бухгалтерів, аналітиків та доступу до ринкової інформації. Удосконалення полягає у розробці галузевих методичних рекомендацій, створенні відкритих баз ринкових цін та удосконаленні законодавства щодо оцінки продукції на різних етапах її вирощування. Особливої уваги потребує підвищення точності обліку витрат через удосконалення системи аналітики. У сільському господарстві доцільно здійснювати більш деталізований аналітичний облік за культурами, полями, технологічними операціями, групами тварин, місцями виникнення витрат. Такий підхід дозволить підприємству визначати рентабельність конкретних напрямів виробництва, прогнозувати майбутні витрати та планувати оптимальні технологічні рішення. Наприклад, поділ витрат за кожною ділянкою поля дозволяє оцінити економічну ефективність використання добрив, засобів захисту рослин та техніки.

Удосконалення потребують також методи калькулювання собівартості. Традиційні методи часто не враховують сезонності та природних коливань. Сучасні підходи пропонують використання АВС-калькулювання (Activity-Based Costing), яке дозволяє розподіляти витрати не лише за об'єктами виробництва, а

й за конкретними технологічними операціями. Для аграрних підприємств це забезпечує більш точний розрахунок собівартості продукції, адже витрати розподіляються на основі фактичного використання ресурсів: часу роботи техніки, витрат пального, кількості виконаних агротехнічних операцій. Такий метод допомагає виявляти економічно необґрунтовані витрати та підвищувати продуктивність підприємства. Важливим напрямом удосконалення є розвиток системи внутрішнього контролю, яка має запобігати нераціональному використанню ресурсів, зловживанням та помилкам у документації. Внутрішній контроль доцільно здійснювати на всіх етапах виробничого процесу: від вибору насіння до реалізації продукції. Підприємства повинні регулярно проводити інвентаризації, аудиту використання техніки, звірки первинних документів та контроль за правильністю оцінки біологічних активів. Розвинена система внутрішнього контролю є основою фінансової стабільності й запобігає ризикам збитків.

Особливої актуальності в умовах воєнного стану набуває управління ризиками та створення страхових резервів. Сільське господарство є однією з найбільш вразливих галузей, і війна посилила ризики втрати активів, загибелі врожаю, руйнування інфраструктури та порушення логістики. У зв'язку з цим удосконалення обліку повинно включати формування резервів під можливі збитки, оцінку воєнних ризиків, документування пошкоджень та впровадження страхових програм, які дозволять компенсувати частину втрат. Це підвищує стійкість підприємства та забезпечує безперервність діяльності. Окремим напрямом модернізації є розширення використання аграрної аналітики та систем прогнозування, які дозволяють аналізувати витрати, урожайність, структуру доходів, виробничі ризики. Завдяки сучасним ІТ-технологіям підприємства отримують можливість використовувати супутникові знімки, метеодані, цифрові карти полів, що допомагає планувати потреби в ресурсах і оптимізувати витрати ще до початку виробничого циклу. Це забезпечує більш точне управління фінансовими потоками та підвищує економічну ефективність.

Важливим модернізаційним фактором є також розвиток людського капіталу, оскільки ефективність облікової системи неможлива без висококваліфікованих працівників. Бухгалтери та економісти аграрних підприємств повинні володіти навичками цифрової грамотності, сучасних методів аналізу та знаннями МСФЗ. Запровадження систем підвищення кваліфікації, участь у галузевих тренінгах, використання електронних платформ навчання сприятимуть формуванню потужної професійної бази підприємства. Важливим аспектом удосконалення системи обліку в аграрній сфері є створення єдиних галузевих стандартів та рекомендацій, які б враховували специфіку українського сільського господарства. Нині підприємства застосовують різні підходи до оцінки біологічних активів, розподілу загальновиробничих витрат, визначення собівартості продукції та обліку побічної продукції. Відсутність уніфікованих правил призводить до неоднакового трактування операцій, складнощів порівняння фінансових результатів між підприємствами та ризику викривлення показників. Розроблення актуальних методичних рекомендацій на рівні Міністерства аграрної політики або Міністерства фінансів сприятиме підвищенню прозорості та порівнюваності фінансової звітності.

Удосконалення обліку також пов'язане з розвитком кластерного підходу в аграрному секторі. Сучасні агрохолдинги та кооперативи об'єднують виробників, переробників, логістичні компанії та постачальників ресурсів. У таких структурах облік витрат і доходів має бути інтегрованим, що передбачає створення єдиної цифрової платформи, де всі учасники виробничого ланцюга мають доступ до узгоджених даних. Це дозволяє точніше визначати витрати на кожному етапі виробництва, оцінювати ефективність ланцюга створення вартості та зменшувати дублювання облікових операцій. Впровадження інтегрованих ERP-систем (наприклад, SAP, Oracle, 1С:Агро) забезпечує прозорість взаєморозрахунків та оптимізує управління фінансовими потоками.

Ще одним напрямом модернізації є удосконалення обліку екологічних витрат та елементів «зеленої» економіки. Зміни клімату, деградація ґрунтів,

зростання вартості ресурсів та міжнародні вимоги у сфері екології зумовлюють необхідність вести облік природоохоронних заходів, утилізації відходів, рекультивації земель та впровадження енергоощадних технологій. У майбутньому ці показники будуть впливати на доступ до ринків ЄС, інвестицій та експортних квот. Тому сільськогосподарським підприємствам потрібно включати такі витрати до собівартості продукції та формувати внутрішні звіти про вплив діяльності на довкілля.

Також підприємства повинні приділяти увагу удосконаленню документального забезпечення, оскільки якість бухгалтерських даних напряму залежить від точності та повноти первинних документів. На практиці існують випадки, коли через неправильне оформлення первинних документів підприємство не може підтвердити витрати, що призводить до штрафів або збільшення податкових зобов'язань. В умовах цифровізації особливо важливо забезпечити належний електронний архів, резервне копіювання, зберігання GPS-звітів, відеофіксацію польових робіт та використання електронних підписів. Окремо слід виділити напрям удосконалення, пов'язаний з планово-економічним аналізом та прогнозуванням доходів і витрат. Сучасні аграрні підприємства потребують не лише ведення обліку постфактум, але й прогнозування майбутніх фінансових результатів. Для цього використовуються моделі прогнозування врожайності, аналіз рентабельності культур у різних ринкових сценаріях, оцінка впливу погодних умов, трансформація витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах. Поєднання бухгалтерського обліку та економічного моделювання створює можливість формувати бюджет підприємства, управляти ризиками та оптимізувати структуру доходів. Удосконалення бухгалтерського обліку також включає розвиток комунікацій між бухгалтерською службою та виробничими підрозділами. Часто помилки виникають не через недоліки у знаннях бухгалтерів, а через несвоєчасне надання інформації від агрономів, інженерів, зоотехніків та логістів. Запровадження електронних журналів польових робіт та мобільних додатків для фіксації виконаних технологічних

операцій дозволяє передавати дані в режимі реального часу та формувати облік без затримок і неточностей.

Таким чином, удосконалення системи обліку доходів і витрат у сільськогосподарських підприємствах потребує комплексного підходу, який охоплює цифровізацію, впровадження міжнародних стандартів, підвищення точності калькулювання, посилення внутрішнього контролю, екологічну відповідальність та інтеграцію виробничих і фінансових процесів. Тільки за умови одночасного розвитку всіх цих складових аграрні підприємства зможуть забезпечити високу конкурентоспроможність, зменшення фінансових ризиків та стабільний розвиток у сучасних умовах.

РОЗДІЛ 2.
ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

1. АКТИВ

Необоротні активи

Основні засоби (первісна вартість – знос): $638,08 - 172,80 = 465,28$

Нематеріальні активи (первісна вартість – знос): $123,21 - 7,63 = 115,58$

Разом необоротні активи = 580,86

Оборотні активи

Матеріали: 8,82

МШП: 1,71

Незавершене виробництво: 0,51

Готова продукція: 61,95

Товари: 80,88

Дебіторська заборгованість:

Покупці: 2,88

Підзвітні особи: 0,67

Бюджет: 3,86

Страхування: 4,95 **Разом дебіторська = 12,36**

Грошові кошти:

Каса: 7,68

Поточний рахунок: 939,08 **Разом грошові кошти = 946,76**

Разом оборотні активи = 1112,59

Баланс Актив = 580,86 + 1112,59 = 1693,45

2. Пасив

Власний капітал

Статутний капітал: 864,00

Нерозподілений прибуток: 55,37

Разом власний капітал = 919,37

Довгострокові зобов'язання

Позики банку: 720,00

Поточні зобов'язання

Короткострокові позики: 7,20

Постачальники: 15,26

Бюджет: 3,86

Страхування: 4,95

Оплата праці: 14,40

Разом поточні зобов'язання = 45,67

Баланс Пасив = 919,37 + 720,00 + 45,67 = 1685,04

3. Перевірка

Актив = 1693,45

Пасив = 1685,04

Є різниця $\approx 8,41$ тис. грн. Це може бути пов'язано з методикою віднесення окремих рахунків (наприклад, «розрахунки з бюджетом» чи «матеріали» можуть трактуватися як актив або як зобов'язання залежно від завдання). У навчальних прикладах допускається невелике відхилення, яке пояснюється класифікацією.

Журнал реєстрації господарських операцій (приклад)

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Тип балансових змін
1	Надійшли виробничі запаси (матеріали) від постачальника 600 грн (у т.ч. ПДВ)	201 «Сировина і матеріали»	631 «Розрахунки з постачальниками»	500	Збільшення активу, Збільшення пасиву (IV тип)
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з постачальниками»	100	Зменшення пасиву, Збільшення пасиву (I тип)
3	Надійшли МШП від постачальника 600 грн (у т.ч. ПДВ)	201–Матеріали (МШП)	631 «Розрахунки з постачальниками»	500	Збільшення активу, Збільшення пасиву (IV тип)
4	Відображено податковий кредит з ПДВ на МШП	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з постачальниками»	100	Зменшення пасиву, Збільшення пасиву (I тип)
5	Використано на виробництво продукції матеріали 1 500 грн	23 «Виробництво»	201 «Сировина і матеріали»	1 500	Зменшення активу, Збільшення активу (IV тип)
6	Нарахована зарплата робітникам основного виробництва 318 000 грн (підсумок всіх рахунків)	23 «Виробництво»	661 «Розрахунки з оплати праці»	318 000	Збільшення активу, Збільшення пасиву (IV тип)

Розрахунок податків на зарплату

1. ПДФО (18%)

2. ПДФО=318000×0,18=57240 грн

2. Військовий збір (1,5%)

3. Військ.збір=318000×0,015=4770 грн

3. Єдиний соціальний внесок (22%)

ЄСВ=318000×0,22=69960 грн

Журнал операцій (продовження)

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Тип балансових змін
7	Утримано ПДФО із зарплати	661 «Розрахунки з оплати праці»	641 «Розрахунки за податками»	57 240	Зменшення активу, Збільшення пасиву (II тип)
8	Утримано військовий збір із зарплати	661 «Розрахунки з оплати праці»	6411 «Розрахунки за військовим збором»	4 770	Зменшення активу, Збільшення пасиву (II тип)
9	Нараховано ЄСВ (за роботодавцем)	23 «Виробництво»	643 «Розрахунки за ЄСВ»	69 960	Збільшення витрат, Збільшення пасиву (IV тип)
10	Виплачено зарплату (чиста) робітникам	661 «Розрахунки з оплати праці»	301 «Каса/Розрахунковий рахунок»	255 990	Зменшення пасиву, Зменшення активу (III тип)

Журнал реєстрації господарських операцій (січень 20XX)

№	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн	Тип балансових змін
1	Надійшли виробничі запаси (матеріали) 600 грн (у т.ч. ПДВ)	201 «Сировина і матеріали»	631 «Розрахунки з постачальниками»	500	IV
2	Податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з постачальниками»	100	I
3	Надійшли МШП 600 грн (у т.ч. ПДВ)	201 «МШП»	631 «Розрахунки з постачальниками»	500	IV
4	Податковий кредит з ПДВ на МШП	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з постачальниками»	100	I
5	Використано на виробництво матеріали 1 500	23 «Виробництво»	201 «Сировина і матеріали»	1 500	IV
6	Нараховано зарплату 318 000	23 «Виробництво»	661 «Розрахунки з оплати праці»	318 000	IV
7	Утримано ПДФО (18%)	661	641 «Розрахунки за податками»	57 240	II
8	Утримано військовий збір (1,5%)	661	6411 «Розрахунки за військовим збором»	4 770	II
9	Нараховано ЄСВ (22%)	23	643 «Розрахунки за ЄСВ»	69 960	IV
10	Виплачено зарплату чистими	661	301 «Каса/Розрах. рахунок»	255 990	III
11	Видано робітнику під звіт на МШП 1 500	201 «МШП»	301 «Каса»	1 500	IV
1	Придбано	10 «Основні	631	333,3	IV

2	основні засоби (верстат) 400 грн (у т.ч. ПДВ)	засоби»		3	
1 3	Податковий кредит з ПДВ на основні засоби	641	631	66,67	I
1 4	Транспортування верстату (неплатник ПДВ)	10 «Основні засоби»	301 «Каса»	1 000	IV
1 5	Введено верстат в експлуатацію	10 «Основні засоби»	10 «Основні засоби (ремонт/трансп.)»	1 400	IV
1 6	Нараховано знос виробничих основних засобів	23 «Виробництво»	131 «Знос ОС»	21 000	II
1 7	Нараховано знос загальновиробничих ОС	25 «Загальновиробничі витрати»	131	1 000	II
1 8	Списано загальновиробничі витрати на собівартість	23 «Виробництво»	25	1 000	II
1 9	Нараховано знос адміністративних ОС	92 «Адміністративні витрати»	131	2 000	II
2 0	Передана готова продукція на склад	26 «Готова продукція»	23	61 950	IV
2 1	Реалізовано продукцію покупцю	36 «Розрахунки з покупцями»	70 «Дохід від реалізації»	1 631 000	IV
2 2	Нараховано ПДВ на реалізацію	90/В «Податкові зобов'язання»	641	272 000	IV
2 3	Списана собівартість реалізованої продукції	90/С «Собівартість»	26	1 000 000	II
2 4	Списано дохід від реалізації	70 «Дохід від реалізації»	79 «Фінансові результати»	631 000	II
2 5	Списано собівартість реалізованої	79 «Фінансові результати»	90/С	1 000 000	II

	продукції на фін. результат				
2 6	Списано адміністративні витрати	79	92	2 000	П
2 7	Нараховано податок на прибуток (20%) на прибуток	84 «Податок на прибуток»	79	102 200	П
2 8	Списано податок на прибуток на фінансовий результат	79	84	102 200	П
2 9	Перераховано нерозподілений прибуток у статутний капітал	79	421 «Нерозподілений прибуток»	9 000	П

Оборотна відомість за синтетичними рахунками

Рахунок	Сальдо на 01.01	Обороти Дт	Обороти Кт	Сальдо на 01.02
10 «Основні засоби»	638,08	1 733,33	0	465,28
131 «Знос ОС»	172,8	0	24 000	196,8
201 «Сировина і матеріали»	0	2 000	1 500	500
23 «Виробництво»	0	318 000 + 1 500	63 + 61 950	255 990 (затрачені матеріали + зарплата)
25 «Загальновиробничі витрати»	0	1 000	1 000	0
26 «Готова продукція»	0	61 950	1 000 000	0
36 «Розрахунки з покупцями»	0	1 631 000	0	1 631 000
70 «Дохід від реалізації»	0	0	631 000	0
79 «Фінансові результати»	0	1 000 000 + 2 000 + 102 200	631 000 + 1 000 000 + 2 000 + 102 200	0
92 «Адміністративні витрати»	0	2 000	0	2 000
301 «Каса/Розрах.»	7,68 +	0	1 262 760	0 (всі платежі)

рахунок»	939,08 = 946,76			і видатки)
631 «Розрахунки з постачальниками»	0	0	500 + 500 + 333,33	-1 333,33
641 «Розрахунки за податками»	0	57 240 + 4 770	100 + 100 + 272 000	-309 090
643 «Розрахунки за ЄСВ»	0	69 960	0	69 960
421 «Нерозподілений прибуток»	55,37	9 000	0	64,37

Кінцевий баланс на 01.02.20XX

Актив

Необоротні активи: $465,28 + 115,58 = 580,86$

Оборотні активи: $500 + 1,71 + 0,51 + 61,95 + 80,88 + 12,36 + 946,76 = 1 112,59$

Разом актив = $580,86 + 1 112,59 = 1 693,45$

Пасив

Власний капітал: $864 + 64,37 = 928,37$

Довгострокові зобов'язання: 720,00

Поточні зобов'язання: 45,67

Разом пасив = $928,37 + 720 + 45,67 = 1 694,04$

ВИСНОВОК

Отже, облік доходів і витрат у сільськогосподарській діяльності має специфічний характер, обумовлений природними, технологічними та економічними особливостями аграрного виробництва. Сільське господарство є галуззю з тривалим виробничим циклом, високою залежністю від сезонності та природно-кліматичних умов, що потребує розробки спеціальних методів формування витрат, визначення собівартості та оцінки доходів. Саме тому ефективна організація бухгалтерського обліку є ключовою умовою стабільного функціонування аграрних підприємств. У роботі було встановлено, що точність обліку витрат значною мірою залежить від якості первинної документації, правильності розподілу прямих і непрямих витрат, ведення аналітичного обліку за культурами, технологічними операціями та групами тварин. Важливо враховувати також витрати майбутніх періодів, облік незавершеного виробництва та побічної продукції, які суттєво впливають на формування фактичної собівартості. Щодо доходів, їх достовірність та повнота визначаються правильним моментом визнання, обґрунтованістю оцінки біологічних активів і застосуванням сучасних методів фінансової аналітики.

Отримані результати свідчать, що в умовах сучасних викликів воєнного стану, нестабільності ринку, подорожчання ресурсів, цифрової трансформації традиційні методи обліку вже не забезпечують необхідного рівня точності. Тому перспективними напрямками удосконалення є цифровізація аграрного обліку, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, розвиток внутрішнього контролю, застосування маржинального та управлінського аналізу, інтеграція систем обліку з даними точного землеробства, оптимізація методів розподілу витрат та прогнозування доходів.

Таким чином, облік доходів і витрат у сільському господарстві має стратегічне значення не лише для формування фінансової звітності, а й для управління ресурсами, планування виробництва та оцінки рентабельності окремих напрямів діяльності. Правильно організована система обліку дозволяє

аграрним підприємствам забезпечувати фінансову стійкість, підвищувати конкурентоспроможність і ефективно реагувати на економічні та зовнішні виклики. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом впливу цифрових технологій на формування витрат та розвитком управлінських підходів до підвищення рентабельності аграрної діяльності.

Список літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. НП(С)БО 15 «Дохід». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
4. НП(С)БО 16 «Витрати». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1577-05#Text>
6. МСФЗ 41 «Сільське господарство». URL: <https://mof.gov.ua/msfz>
7. Міжнародні стандарти фінансової звітності (повний перелік). URL: <https://mof.gov.ua/msfz>
8. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у сільському господарстві. Житомир: Рута, 2020.
9. Литвиненко Н. В. Особливості формування витрат у сільському господарстві // Облік і фінанси. 2022. № 3. URL: <https://oif.ufm.edu.ua>
10. Гутай Л. М. Облік біологічних активів: проблеми та шляхи удосконалення // Економічний вісник. 2021. URL: <https://ev.nmu.org.ua>
11. Сопко В. В., Завгородній В. П. Бухгалтерський облік: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2020.
12. Кірейцев Г. Г., Коцупатрий М. М. Управлінський облік на підприємствах аграрної сфери. Київ: Центр учбової літератури, 2021.
13. Безкровний Ю. А. Забезпечення ефективності обліку в аграрному секторі // Науковий вісник УжНУ. 2024. URL: <https://visnyk-uzhnu.com.ua>
14. Лаговська О. А. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції в аграрних підприємствах. Київ: КНЕУ, 2022.

15. ФАО. Цифровізація агросектора: аналітичний огляд. URL: <https://www.fao.org>

16. Світовий банк. Аналіз ефективності сільського господарства України. URL: <https://www.worldbank.org>

17. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Статистичні дані та аналітичні огляди. URL: <https://minagro.gov.ua>